

Željka Brlobaš

Nada Vajs

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Odjel za povijest hrvatskoga jezika i povijesnu leksikografiju

Ulica Republike Austrije 16

zbrlobas@ihjj.hr, nvajs@ihjj.hr

HRVATSKO KAJKAVSKO GRAMATIČKO NAZIVLJE U GRAMATICI LATINSKOGA JEZIKA ANTUNA ROŽIĆA

Antun Rožić autor je gramatike latinskoga jezika koja je izdana u dvije knjige od kojih prva, *Pervi temelji diachkoga jezika za pochetnike vu domorodnom jeziku*, Varaždin, 1821., uvodi u morfologiju latinskoga jezika, a druga, *Kratko naputjenje vu kruto hasznoviteh, i zevsema potrebnih temeljih diachkoga jezika*, Budim, 1820., donosi sintaktičke napomene o uporabi padeža, aktiva i pasiva, veznika i zamjenica te gerundiva i supina. Ti su opisi gramatičkih temelja latinskoga jezika za nas posebno zanimljivi jer su pisani hrvatskim kajkavskim književnim jezikom. Ta je gramatika zapravo hrvatska preradba gramatike latinskoga jezika Jozsefa Grigelya *Institutiones Grammaticae in usum scholarum grammaticarum regni Hungariae et adnexarum provinciarum* koja je objavljena u nekoliko izdanja (prvo 1809.), a izrađena je prema načelima gramatike Emanuela Alvaresa. Rožićevo tumačenje latinske gramatike na materinskom jeziku umjesto Grigelyeve posve se uklapa u terezijansko-jozefinske reforme školstva započete u drugoj polovici 18. stoljeća u Habsburškoj Monarhiji.

U radu se nakon analize sadržajne strukture Rožićeve gramatike pristupa iscrpnoj analizi hrvatskoga kajkavskoga gramatičkog nazivlja koje je vrijedno jer je autor imao istančan osjećaj za pronalaženje hrvatskih ekvivalenata za latinske izraze. Jezik kojim je gramatika pisana kao i usporedba njegova gramatičkoga nazivlja s već postojećim nazivljem iz drugih gramatičkih i pravopisnih priručnika kajkavskoga izričaja potvrđuje

standardiziranost hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika.¹

1. Uvod

Gramatika latinskoga jezika Antuna Rožića², objavljena u dvije knjige, zaokuplja pozornost iz nekoliko razloga.

Prvo, Rožićeva gramatika opisuje sustav latinskoga jezika i kao takva može poslužiti kao predmet istraživanja onim analizama koje su usmjerene na metodičku i metodološku sastavnicu gramatičkoga poučavanja latinskoga jezika koji je opisan na materinskom jeziku, hrvatskom kajkavskom književnom jeziku. Stoga važan čimbenik u domeni gramatika latinskoga jezika, s početka 19. stoljeća, može biti istraživanje usmjereno na jezikoslovne sastavnice opisa latinskoga jezika, tj. načine na koje je gramatički opisan latinski jezični sustav.

Drugo, navedena gramatika pripada skupini gramatika koje se smatraju hrvatskim preradbama gramatike latinskoga jezika Josipa (Józsefa) Grigelya *Institutiones Grammaticae in usum scholarum grammaticarum regni Hungariae et adnexarum provinciarum* koja je objavljena u nekoliko izdanja (prvo 1809. godine), a izrađena je prema načelima gramatike Emmanuela Alvaresa *De institutione grammatica libri tres* prvi put objavljene 1572. godine (Dukat 1908:2). Grigelyeva je gramatika u prvome izdanju objavljena u četiri sveska. Prvi svezak sadržava cjelovitu gramatiku za početni-

---

¹ Skraćena verzija ovoga rada izložena je na Četvrtom hrvatskom slavističkom kongresu održanom od 5. do 8. rujna 2006. u Varaždinu.

² Antun Rožić rođen je oko godine 1787., a umro je u Varaždinu 3. lipnja 1848. godine. Posvetivši se učiteljskome zvanju, od 1817. pa sve do smrti radio je u varaždinskoj gimnaziji kao profesor. U to vrijeme uredio je gimnazijsku knjižnicu, obavljao je funkciju ravnateljeva zamjenika, a 1819. godine polučio je čast asesora županije varaždinske. Pored gramatike latinskoga jezika napisao je još nekoliko djela na latinskome i hrvatskome jeziku, od kojih su objavljeni: *Compendium totius orbis geographicum secundum novissimam provinciarum divisionem*, Varaždin, 1821., *Vocabularium iliti rechnik najpotrebneshe rechi vu treh jezicah zadersavajuchi*, Varaždin, 1822., *Kratki zavjetez zemeljzoga izpiszavanya horvatske i vugerske zemlye*, Varaždin, 1823., *Mali zemljopis za početnike*, Varaždin. Napisao je i *Horvatzki ztoletni kalendar od leta 1818 do 1819*, objavljen u Zagrebu. Spominje se kao autor nekoliko prigodnih pjesama na latinskome jeziku, a navodi se i da je autor dvaju proznih djela — *Pripovezt naroda horvatzkoga od nyegovoga pochetka do Ladislava kralya vugerzkoga* (1825.), te *Belitzar y Gelimer kralj vandalski* (1826.). Navedena su pjesnička i prozna djela ostala u rukopisu. Najvažniji bibliografski podatci dani su ovdje na temelju Dukatove rasprave o hrvatskim preradbama Grigelyeve gramatike (Dukat 1908: 1–100) i biografskoga teksta o Antunu Rožiću u knjizi *Znameniti i zaslužni Hrovati* (1925., pretisak 1990., 231. str.). Iako se u obje knjige gramatike latinskoga jezika Rožićevo ime navodi u obliku *Anton*, u radu se koristimo oblikom *Antun*.

ke, podijeljenu u četiri dijela: ortoepija, ortografija, etimologija i sintaksa. Najopsežniji je dio o etimologiji, odnosno o morfologiji, gdje se raspravlja o osam vrsta riječi. Na kraju sveska dodana je čitanka koja sadrži nekoliko Ezopovih basni, zatim tekstove s primjerima konverzacije, te kratak peterojezični rječnik *Syllabus primitivorum I. ordinis* (str. 281–320) latinsko-mađarsko-njemačko-slovačko-hrvatski³. Drugi svezak ima isti sadržaj kao i prvi, ali su pojedini dijelovi opširnije obrađeni, a dodan je i rječnik *Syllabus primitivorum secundi ordinis* (str. 391–494) te *Vocabula origine graeca, sed latini usus* (str. 495–513)⁴. U trećem je svesku kratak pregled gramatike, te opsežna sintaksa. U četvrtom se svesku raspravlja o stilistici i metrici. Grigelyeva je gramatika pisana latinskim jezikom, a na određenim je mjestima – npr. uz paradigme o deklinacijama i konjugacijama – autor dodavao prijevod ili tumačenje, i to redovito na mađarskom, njemačkom, slovačkom, »a gdje gdje (obilatije u prvoj i drugoj svesci) još i hrvatski, i to napose kajkavski, napose štokavski ikavskoga izgovora« (Dukat 1908:4). Hrvatske preradbe Grigelyeve gramatike zaredale su već desetak godina nakon što je gramatika prvi put objavljena. Između 1820. i 1863. objavljeno je ukupno deset preradbi.⁵

Treće, valja istaknuti da je Grigelyeva gramatika bila propisana u Hrvatskoj kao školski udžbenik (Dukat 1908:5). Međutim, postojala je potreba da se umjesto njegove gramatike, ili usporedno s njom, uvede u škole gramatika u kojoj bi se učenicima, i to osobito onima nižih razreda, pravila latinskoga jezika tumačila njihovim materinskim jezikom. No, Grigely-

³ Pod radnim pojmom »hrvatski« podrazumijevamo zapravo i kajkavske i štokavske potvrde koje autor paralelno navodi.

⁴ Stranice u svescima navedene su prema izdanju Grigelyeve gramatike u četiri sveska iz 1820.–1824. (Budim) kojom se služimo u ovome radu. To je izdanje gramatike objavljeno s Grigelyevim predgovorima svakom svesku datiranim kao i onima u izdanju iz 1809. godine na koje upućuje Dukat (1908:1). Valja napomenuti da je u primjerku gramatike kojim se služimo (signatura 40.405, NSK u Zagrebu) treći svezak bez naslovne stranice, pa nedostaje podatak o godini izdanja toga trećeg sveska.

⁵ Uz Rožićevu gramatiku objavljenu u dvije knjige (1820. i 1821. godine), hrvatske preradbe Grigelyeve latinske gramatike čine sljedeća djela: S. Marijanović, *Institutiones grammaticae latinae idiomate illyrico propositae ac ad usum iuventutis Provinciae Bosnae Argentinae compilatae* (...), Split, 1822.; S. Marijanović, *Syntaxis linguae latinae iuventuti Provinciae Bosnae Argentinae accomodata*, Venecija, 1823.; A. Matić, *Knjizica rucna s' upravom koristnim i uoeshtbanjem lasnim za mladiche latinski jezik ucseche, u bosanski izgovor sloxena i na svitlost izdana*, Osijek, 1832.; A. Mažuranić, *Temelji ilirskoga i latinskoga jezika za početnike*, Zagreb, 1839.; H. Hergović, *Početni temelji latinskoga jezika za naroda ilirskoga novake*, Varaždin, 1840.; nepoznati autor: *Slovnica latinska za porabu gimnazijskih učionica u Hèrvatskoj i Slavonii*, Zagreb, 1851.; F. Kunić: *Slovnica jezika latinskoga ilirski iztumačena za porabu mladeži bosanske*, Beč, 1857.; A. Kraljević: *Grammatica latino-illyrica*, Rim, 1863. (usp. Dukat 1908, Pranjković 2000).

eva je gramatika i dalje bila propisana kao školski priručnik, prerađivali su se samo pojedini dijelovi gramatike, i to posebno oni koji su određeni za najmlađe početnike. Stoga se Rožićevo tumačenje latinske gramatike na materinskom jeziku posve uklapa i u terezijansko-jozefinske reforme školstva započete u drugoj polovici 18. stoljeća u Habsburškoj Monarhiji.

Četvrto, i najvažnije za strukturu analize u ovome radu jest činjenica da je Rožićeva preradba Grigelyeve gramatike latinskoga jezika pisana hrvatskim kajkavskim književnim jezikom. S jedne strane, to je potvrda standardiziranosti hrvatkoga kajkavskoga književnoga jezika kojim su u određenome razdoblju hrvatske jezične povijesti pisana književna, znanstvena i druga slična djela. S druge strane, Rožić u gramatici eksplicitno navodi hrvatsko kajkavsko gramatičko nazivlje, pa je stoga analizirana gramatika važan izvor hrvatske kajkavske gramatičke terminologije. To je dalje potvrda činjenice da u proučavanju hrvatskoga kajkavskoga književnoga jezika valja ispitati ne samo gramatike koje opisuju hrvatski jezični sustav nego i one gramatike u kojima se hrvatskim jezikom opisuju gramatički sustav kojega drugoga jezika, u ovome slučaju latinskoga.

Na taj je način analiza Rožićeve gramatike prilog povijesti nastanka i razvoja hrvatske kajkavske gramatičke terminologije, a djelomice i prilog povijesti hrvatskih gramatika.

2. Sadržaj gramatike

Na temelju popisa gramatika koje Dukat analizira kao preradbe Grigelyeve gramatike latinskoga jezika⁶ razvidno je sljedeće:

1. s obzirom na godine objavljivanja prvih izdanja — 1820. i 1821. godinu — hrvatske su preradbe latinske gramatike, čiji je autor Antun Rožić, najstarije;

2. Rožićeva je gramatika objavljena u dvije knjige: godine 1820. objavljeno je u Budimu *Kratko naputjenje vu kruto hasznoviteh, i zevsema potrebnih temelyih diachkoga jezika*, a 1821. godine u Varaždinu su objavljeni *Prvi temelyi diachkoga jezika za pochetnike vu domorodnom jeziku*.⁷ Obje su knji-

⁶ Međutim, Dukat u svojoj raspravi najveću pozornost najprije usmjeruje na gramatiku Stjepana Marijanovića *Institutiones grammaticae latinae idiomate illyrico* (Split, 1822.) obrazlažući to sljedećim činjenicama: »Na prvo sam mjesto postavio Marianovićeve gramatiku, jer ona unekoliko nadovezuje na starije gramatike iz Bosne i Primorja, a k tome je prva znatnija i zaokružena preradba Grigelyeve gramatike« (Dukat 1908:7).

⁷ U knjizi *Znameniti i zaslužni Hrvati* (1925., pretisak 1990., 231. str.), nehotičnom pogrješkom ili s obzirom na kakav drugi eventualno opravdano utemeljeni razlog, za obje se Rožićeve knjige navodi ista godina izdanja, i to 1821. (usp. i Šafarik 1865:

ge objavljene u nekoliko izdanja (i to u mjestu prvoga izdanja). Drugo izdanje *Kratkoga naputjenya* objavljeno je 1821. godine, treće 1828., a četvrto 1836. *Pervi temelyi* u trećem su izdanju objavljeni 1835., a u četvrtom 1839. godine.⁸

Iako su prva izdanja Rožičevih dviju knjiga objavljena različitim godinama i u različitim mjestima, a samim time i sadržajno na neki način u obrnutom slijedu (u *Kratkom naputjenyu* 1820. godine objavljene su neke temeljne sintaktičke napomene, a u *Pervim temelyima* 1821. godine morfološki dio gramatičkoga opisa latinskoga jezika), u ovome ih radu razumijevamo jednom cjelinom i analiziramo ih kao jedno jedinstveno djelo.⁹ Mišljenja smo da obje knjige kao cjelina jesu u svojoj biti gramatika, ali koja metodologijom postavljanja gramatičke građe, u skladu s onodobnim potrebama i ciljevima na temelju kojih je i nastala, funkcionira i kao školski udžbenik koji učenicima olakšava usvajanje latinskoga jezika i to upravo činjenicom da je pisana hrvatskim kajkavskim književnim jezikom.

Rožić je gramatiku priredio u obliku pitanja i odgovora, što znači da je nastojao slijediti Grigelyev predložak. U načelu je prenosio samo temeljne gramatičke odrednice, time je mjestimično znatno skraćivao original (izostavljajući npr. sve deklinacijske i konjugacijske paradigme), ali i neke dijelove opisao opširnije. Ponekad je odstupao od originala, ali u tom je slučaju isti smisao nastojao prikazati u skladu s hrvatskim izričajem. Na nekim je mjestima i latinske primjere zamjenjivao drugim, jednostavnijim i razumljivijim latinskim primjerima, u svrhu prilagodbe samim korisnicima gramatike. U slučaju kada izostavlja koje bitne dijelove u tekstu, upućuje na Grigelya, ali nikad izričito ne navodi njegovo ime, već samo naznačuje »Knyiga skolna« (s brojkom stranice).

Rožičevi su *Pervi temelyi* prijevod i djelomice preradba prvoga sveska Grigelyeve gramatike (Dukat 1908:51) te sadržavaju osnove latinske morfologije, a pritom i sintakse te ortoepije i ortografije. *Pervi temelyi* počinju citatom, tj. hrvatskim prijevodom Ciceronove misli, koji se nalazi i u predgovoru prvoga sveska Grigelyeve gramatike.¹⁰ Slijedi Rožičev kratki (310–311).

⁸ Primjerak i godinu drugoga izdanja ne navodi ni Dukat, a podatak o tome izdanju ne nalazi se ni u knjižnome fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Teško je pretpostaviti da bi u tiskanju drugoga izdanja došlo do materijalne pogreške kojom bi to izdanje bilo objavljeno kao treće. Budući da je *Kratko naputjenye* objavljeno u četiri izdanja, pretpostavka je to i za *Perve temelye*.

⁹ U ovome se radu koristimo četvrtim izdanjima objiju knjiga: *Pervi temelyi (...)*, *Kratko naputjenye (...)*, v. popis literature.

¹⁰ »Kakov Aldov vekshi, i bolshi Domovini donezti moremo, kak ako podvuchamo Mladost, vu oveh oszebito Vremenah? Cicero.« Prema Grigelyevu tekstu u pred-

ki predgovor, isti u svim izdanjima i datiran u Varaždinu 30. *vszeszvetc-haka* (studenoga) 1821. godine, koji je upućen *dragim domovine sinima* kojima posvećuje svoje vrijeme određeno za odmor i predah »za Polehchiczu vam vu Navukih vasheh prizkerbeti«. U uvodu (*vpelanyu*) postavljena je definicija (latinske) gramatike i nabrojani su njezini temeljni dijelovi – ortoepija, ortografija, etimologija, tj. morfologija, sintaksa i prozodija. U prvim su dvama poglavljima odgovori na pitanja s područja pravočitavanja (o podjeli i izgovoru glasova, tj. osnovni fonetsko-fonološki naputci) i pravopisa. Treće i najopširnije poglavlje razlaže morfološku problematiku latinskoga jezika, a podijeljeno je na dijelove koji su naslovljeni s obzirom na vrstu riječi. Opisuju se imena – imenice i pridjevi, brojevi, zamjenice, glagoli, participi, prijedlozi, prilozi, uzvici i veznici. Poslije morfološkoga dijela slijedi *Cheternajzt Naredbih od Szlagany Izgovorov, iliti Praecepta* gdje se daju neke sintaktičke napomene o slaganju rečenica, i to najčešće s obzirom na sintaksu oblika i vrsta riječi. Tomu je dodan naslovljeni dio *Pridavek* u kojem se, neovisno o prethodnih 14 naredbi, piše *Od Imen Varashev* (tj. o padežima imena gradova s obzirom na pitanja *gde?, odkud? i kam?*), *Od nezvershenoga Nachina* (o dvama glagolima u rečenici od kojih je jedan u infinitivu, npr. *Koj lagati zna, priszigati je vuchen*) i *Od Pitajuheh Zaimen*. U posljednjem dijelu gramatike *Lehki nachin za szlagati Izgovore vu Diachkom* navodi se što se mora uzimati u obzir da bi pri slaganju latinske rečenice ona bila gramatički ovjerena,¹¹ te na koji način pravilno gramatički razložiti zadanu latinsku rečenicu.¹²

govoru: »Quod munus Reipublicae adferre maius, meliusve possumus, quam si docemus, atque erudimus iuventutem. Cic. de div. II. 4.« (Grigely 1820–1824:I, Praefatio).

¹¹ Tako se osim jezikoslovnih činjenica, između ostaloga, ističe i odrednica da »pred szlaganyem morasze z-kratkum Molitvum zazvati Dar Duha Szvetoga« (Rožić 1821:47).

¹² Što se tiče sadržaja *Pervih temelya* na osnovi primjerka četvrtoga izdanja iz 1839. godine (NSK, sign. 159.354) kojim se ovdje služimo, valja naglasiti da je gramatičkome dijelu pridodano još 26 stranica od kojih se najveći dio odnosi na latinsko-hrvatsko-mađarsko-njemački rječnik, a nekoliko posljednjih stranica čine *Vszakojachki Razgovori*, tj. konverzacijski priručnik sa šest tematskih primjera razgovora na latinskom, hrvatskom kajkavskom književnom jeziku i mađarskom (*Od Piszanya, Od Ponaavlanya, Od Ztajanya, od Ztanuvanya, Od Papera, Od Tinte*). Valja naglasiti da je A. Rožić 1822. godine u Varaždinu objavio *Vocabularium iliti rechnik najpotrebneshe rechi vu treh jerikih (!) zadersavajuchi*. Rječnik je trojezičan, latinsko-hrvatsko-njemački, strukturiran po pojmovnim poljima (ukupno njih 17, različitih tematskih cjelina: prva je bez naslova, a slijede *Od Leta, i nyegveh Ztranih, Od Chloveka, Betegi, Rodbinztvo, Od Oprave, Od Czirkve, Od Hise Ztranih, Pohistvo, Kuhinzka Zprava, Od Pivnicze, Kaj k-ztolu Zpada, Od stale, Od Varasha, Polye, Od Mestriih, Ribe*), a dodani su i razgovori s primjerima latinsko-hrvatskih rečenica (tematske cjeline kao i one prethodno navedene). Sadržaj *Rječnika* iz 1822. i ovoga dijela uz *Perve temelya* istovjetan je, a razlika je u tome što je

Budući da Dukat daje prednost Marijanovićevoj gramatici koja je trebala sasvim nadomjestiti Grigelyevu, i po njegovim se riječima »Rožičevo djelce imalo upotrebljavati p o r e d Grigelya — kao prvo uputstvo početnicima, koji se još ne mogu lako snaći u latinski pisanom udžbeniku« (Dukat 1908:51) te na temelju toga zaključuje da »su 'Pervi Temelyi' i za ono vrijeme uopće udžbenik slabe vrijednosti«, iako »unekoliko ispričava autora to, što je htio, da mu djelce služi kao pomoćna knjižica uz Grigelyevu gramatiku« (Dukat 1908:53), mi smo mišljenja da je, s današnje procjene, Rožičev tekst gramatičke preradbe pisan hrvatskim kajkavskim književnim jezikom vrijedan doprinos povijesti hrvatske gramatičke tradicije i posebice kontinuitetu hrvatskoga kajkavskoga gramatičkoga nazivlja.

Za *Kratko naputjenje* Dukat kaže da je tek preradba jednoga dijela teksta iz drugoga sveska Grigelyeve gramatike *Additamentum ad generalia quatuordecim de constructione praecepta*¹³. S obzirom na našu postavku da obje knjige Rožičeve preradbe smatramo jedinstvenom gramatičkom cjelinom, kojoj je *Kratko naputjenje* strukturno gramatički slijed, potvrdu takva promišljanja nalazimo i u sljedećem Dukatovu zaključku: »Budući da se taj 'Additamentum' nadovezuje na partiju 'De Ratione facili rudimenta Exercitiorum compendi' (Lehki nachin za szlagati Izgovore vu Diachkom), kojom se završuju 'Pervi temelyi', to imamo 'Kratko Naputjenje', i ako je starije, smatrati nastavkom onoga prvoga djelca Rožičeva« (Dukat 1908:55). To potvrđuje i sam sadržaj *Naputjenja*, tematski gotovo istovjetan Grigelyevu prethodno navedenom poglavlju, u kojem su sintaktički opisi u odjeljcima »Nachin(.) *Cchinechi* [tj. *Chinechu*] *Felu na terpechu obernuti*, Nachin obernuti *iz terpeche na chinechu* *Felu*, Nachin izpuschati *Rech: Debeo*, Nachin izpuschati *Veznika: Quod*, Nachin izpuschati *zpomnyivo Zaima qui, quae, quod*, Od Gerundiumov i Supinumov — a) Od *Premenyanya Gerundiumov*, b) *Supinum in um*, c) *Supinum in U*«, a zatim i u *Pridavku* (koji slijedi poslije navedenih odjeljaka) gdje se nabrajaju određene

rječniku i razgovorima u *Pervim temelyima* dodan i mađarski jezik. Rožić je vjerojatno htio rječnikom uz gramatički opis slijediti Grigelyev primjer jer prvi i drugi dio Grigelyeve gramatike sadržavaju rječnike. U Knjižnici HAZU i u NSK u Zagrebu postoje primjerci izdanja Rožičeva četverojezičnoga rječnika, *Vocabularium iliti Recnik najpobrebneshe rechi vu chetiri Jezikih Zadersavajuchi* s napomenom da je rječnik *drugoch nalošen i povekshan*, međutim rječnici su otisnuti bez godine izdanja. Valja pretpostaviti da je četverojezični rječnik objavljen prije trećega i četvrtoga izdanja *Pervih temelya* te da je to četverojezično izdanje rječnika uvezano uz četvrto izdanje *Pervih temelya*.

¹³ To poglavlje Grigelyeve gramatike sadržava sljedeće cjeline: I. De Modo Verbi *Activi* vert. in *Passivum*, II. De Modo Verbi *Passivi* verten. in *Activum*, III. De omittendo Verbo *Debeo*, IV. De omittenda Coniunctione *Quod*, V. De Gerundiis et Supinis, ratione iis utendi, et ea variandi, VI. De omittendo *Relativo* *Qui, Quae, Quod*, VII. De *Infinitivo Passivo* post quaedam Verba (usp. Grigely 1820–1824:II, 284–310).

kratke sintaktičke napomene o vrstama riječi (imenicama, pridjevima, zamjenicama, glagolima, prijedlozima, priložima i veznicima).

3. Gramatičko nazivlje

Da bi se gramatičko nazivlje moglo podvrći analizi, uspostavlja se tablica u kojoj su navedeni nazivi iz Rožićevih *Pervih temelya* i *Kratkoga naputjenya*. Izdvojeni su nazivi abecednim redom uvršteni u tablicu. U prvom je stupcu transkribirani izvorni naziv. U istome su stupcu naznačeni i oni latinski nazivi koji imaju hrvatski kajkavski ekvivalent te su uputnicom (*v.*) upućeni na njihovu kajkavsku varijantu. Valja napomenuti da se ne navode oni latinski nazivi kojima Rožić ne daje hrvatsku paralelu. Istoznačni hrvatski nazivi također su upućeni uputnicom (*v.*). U drugome se stupcu navodi Rožićeva definicija naziva ili dio teksta u kojem se taj naziv samo pojavljuje.¹⁴ Takav postupak navođenja definicije provodi se zbog toga što je riječ o opisu latinskoga jezika, pa je na temelju definicije ili drugoga oblika pojavnice u tekstu prozirnije razumijevanje značenja, odnosno valjanost predložena ekvivalenta u suvremenoj uporabi koji se donosi u četvrtom stupcu.¹⁵ U trećem se stupcu donose potvrde kajkavskih gramatičkih naziva iz drugih gramatika, pravopisa i rječnika¹⁶ koji su nastali prije i poslije Rožićeve gramatike. Ti se nazivi također donose u transkribiranome obliku.

---

¹⁴ Potvrda, tj. definicija naziva donosi se izvornim slovopisom. Od današnjega grafijskoga sustava razlikuju se sljedeći grafemi: ch=č, cz=c, s=ž, sh=š, sz/z=s, y=i/j. Primjeri iz *Pervih temelya* označeni su kraticom PT, a iz *Kratkoga naputjenya* kraticom KN i brojkom stranice.

¹⁵ Uz predloženi suvremeni naziv u četvrtom stupcu navode se i kratice koje označavaju kojoj bi gramatičkoj kategoriji (GK) pripadao navedeni naziv (GK riječi, GK broja, GK roda, GK padeža, GK vremena, GK lica, GK načina, GK stanja), odnosno na koji se dio jezična opisa odnosi (F = fonetika/fonologija, M = morfologija, S = sintaksa, P = pravopis), osim samih naziva tih opisa (*reč*, *rečislaganje*, *rečispelavanje*, *slovnica*).

¹⁶ Upotrijebljene kratice izvora nalaze se u Popisu kajkavskih izvora na kraju članka.

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
<i>activum v. čineča fela vremenoreči</i>			
<i>adiectivum v. pridavno ime</i>			
<i>adverbium v. prireček</i>			
<i>articulus v. spolnik</i>			
broj	Kaj je Ime? Ime je premenliva Ztran Govorenya, koja ima Zpole, Broje, i Pada-nya, nema pako Vremena niti Na-china. (PT 12)		(grama-tička) ka-tegorija broja GK broja
brojnik	Kuliko je Brojnikov? Dva: <i>Singularis</i> , jedino Brojnik, koj Dugovanye jedno szamo zname-nuje v. P. Dominus, Gozpon. <i>Plu-ralis</i> , Vechbrojnik, koj od visheh Dugovany govori, v. P. Domini, Gozponi. (PT 14)	brojnik (<i>Nem jez, Mikl</i>)	naziv za oznaku ili jednine ili množine GK broja
buduće vreme (<i>Futurum</i>)	Kuliko je Vremen? Pet: ... y <i>Futurum</i> , Buduche. (PT 28)	buduće vre-me (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	buduće vrijeme, futur GK vre-mena
<i>cardinalia v. glavnobrojna imena brojna</i>			
<i>casus v. padanje</i>			
<i>comma v. črknja</i>			
<i>comparatio v. prispodablanje</i>			
<i>comparativus v. rasuditelni (2. stupaj)</i>			
<i>coniunctio v. veznik</i>			
<i>conjugatio v. pregibanje</i>			
<i>conjunctivus v. vežući način</i>			
<i>consonantes v. skupglasnik(i)</i>			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suve- me- ni naziv
<i>constructia v. izgovor</i>			
čineča fela vremenoreči (<i>Activum</i>)	Kulikoje Felih Vremenorechih? ... 1. <i>Activum</i> , iliti Chinecha je, koja na Szlovu o dokonchasze, zna- nuje chinenye, y more Terpecha poztati ... v. P. Ja chtejem knyigu, ego lego librum. (PT 27)	čineča fela (<i>Nem gram,</i> <i>Nem jez,</i> <i>Mikl, Đurk</i>)	aktiv, rad- no stanje GK stanja
črknja (<i>Comma</i>)	Kojaszu oszebudjna Znamenya Razluchnozti pri Diakih? 1) <i>Comma</i> (,) iliti Cherknya (PT 11)	črknja (<i>Nem</i> <i>jez, Navuk,</i> <i>Napuč</i>)	zarež P
črknja piknja (<i>Semicolon, media nota</i>)	Kojaszu oszebudjna Znamenya Razluchnozti pri Diakih? 2) <i>Semicolon</i> , Cherknya piknya, ili- ti <i>media nota</i> (;) (PT 11)	črknja piknja (<i>Navuk</i>)	točka sa zarežom P
<i>declinatio v. premenanje</i>			
delnikoreč (<i>Participium</i>)	Kaj je Delnikorech? Je premenliva Ztran Govorenja, iz Vremenorechi izpelyana, koja ima Vremena, Padanya, y vishe- put Ztupaje. (PT 36)	delnikoreč (<i>Nem jez,</i> <i>Mikl, Đurk,</i> <i>Krist</i>)	particip GK vre- mena
delnikoreč budućega vre- mena (<i>Participium futuri tem- poris</i>)	Delnikorech buduchega Vremena (<i>Participium futuri temporis</i>) je dvoj- verztna, izhajajucha na <i>rus</i> izpel- yavasze pri vszeh Vremenorech- ih, zvan terpechih iz Supinuma ... Izhajajucha na <i>dus</i> izpelyavajusze szamo od Passivuma. (PT 37)		particip futura GK vre- mena
delnikoreč vezdašnega vre- mena (<i>Participium praesent. Tem- poris</i>)	Delnikorech vezdashnega Vre- mena, izhaja na <i>ans</i> , ali <i>ens</i> , y na- chinyasze iz vszake Fele Vreme- norechih, szamo iz terpeche ne, premenyasze kakti <i>Adjectivum</i> jednoga Izhajanya 3. Declinatie. (PT 36)		particip prezenta GK vre- mena
delnikoreč zevsema preše- stoga vremena (<i>Participium prae- ter. temporis</i>)	Delnikorech zevszema preshez. Vrem. (<i>Participium praeter. tem- poris</i>) izhaja na <i>tus, sus</i> , ali <i>xus</i> , y nachinyasze szamo iz terpe- chih y poztavnih Vremenorechih. (PT 37)		particip perfekta GK vre- mena
<i>deponens v. po- stavna vremenoreč, reč postavna</i>			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
<i>derivata v. ispe- ljana zaimena</i>			
<i>distributiva v. razdelitelna ime- na brojna</i>			
<i>duo puncta v. dvojpiknja</i>			
dvojpglasnik(i)	Pet, diachkeh [szamoglasznikov] A. E. I. O. U ... iz kojeh nachinyajusze ... Dvojpglaszniki, ae, au, ei, eu. (6)	dvojpglasnik (Mikl, Navuk, Napuč)	dvoglasnik (diftong) F
dvojpiknja (<i>Duo puncta</i>)	Kojaszu oszebeujna Znamenya Razluchnozti pri Diakih? 3) <i>Duo puncta</i> , iliti dvojpiknya (:) (PT 11)	dvoj-piknja (Nem jez, Napuč)	dvotočka P
<i>etymologia v. rečispelavanje</i>			
fela vremenoreči	Nakaj je paziti pri Vremenorechi? Paziti je: 1. Kojeye Fele ... Kulikoje Felih Vremenorechih? Jesz u chetiri Fele: <i>Activum</i> , <i>Chinecha</i> ; <i>Passivum</i> , <i>Terpecha</i> ; <i>Neutrum</i> , <i>Szrednya</i> ; y <i>Deponens</i> iliti <i>Poztavna Vremenorech</i> . (PT 26, 27)	fela vremenoreči (Mikl)	glagolsko stanje/ glagolski lik GK stanja
<i>futurum v. buduće vreme</i>			
glas	Kaj je Szamoglasznik? Je Szlova, koja prez pomochi, druge Szlove szvoj Glasz ima. (PT 6)	glas (B, J, Navuk, Gaj)	glas F
glasomernost (<i>Prosodia</i>)	Kuliko Ztrankih ima ov Navuk? Ima pet Ztrankih; takve jeszu. 1. <i>Orthoepia</i> iliti <i>Pravochtenye</i> ... 5. <i>Prosodia</i> Glaszomernozt. (PT 5)		prozodija F
glavnobrojna imena brojna (<i>Cardinalia</i>)	Kuliko je Felih Imen brojneh? Shezt: ... 1. <i>Cardinalia</i> iliti glavnobrojna odgovaraju na Pitanye kuliko? v. P. Jeden, unus, dva, duo, tri tres, i. t. d. (PT 25)	glavno-brojno (ime) (Mikl)	glavni brojevi GK riječi
govorenje	Odkud poztaje Govorenye? Govorenye poztaje iz Rechih, kakti ... Igru besi, Szmert premishlavaj. (PT 12)	govorenje (Plantić, Đurk)	rečenica S
<i>gramatika v. slovnica</i>			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suve- re- ni naziv
<i>gramma v. slovo</i>			
ime (<i>Nomen</i>)	Kaj je Ime? Ime je premenliva Ztran Govore- nya, koja ima Zpole, Broje, i Pada- nya, nema pako Vremena niti Na- china. (PT 12)	ime (<i>B, Nem jez, Mikl, Đurk, Krist, Navuk, Na- puč</i>)	(skupni naziv za imenice i pridjeve) GK riječi
ime nenaredno	Kaj je Ime Nenaredno? Ime Nenaredno je, koje od Nared- bih navadneh pet Premenaryih odztupluje; kakti haec Domus, koje vu nekojeh Padanyih poleg drugoga i chetertoga Premenanya premenyasze, kak vu Knyigi skol- ni vidisze na Liztu 25. Domus, us ali i. (PT 20)		nepravil- na ime- nica GK riječi
ime pridavno (<i>Adiectivum</i>)	Kaj je pridavno Ime? <i>Adiectivum</i> , iliti pridavno Ime je, koje szamo vu Govorenyu prez <i>Substantivum</i> ztati nemore, ima vsze 3 zpolnike, ochituje Lazto- vitozt Dugovanya, iliti szamo- ztavnoga Imena, v. P. Pileus niger, mensa longa. (PT 13)	pridavno ime (<i>Plan- tić, Nem jez, Mikl, Đurk, Krist, Navuk, Napuč</i>)	pridjev GK riječi
ime samostavno (<i>Substantivum</i>)	Kaj je ime Szamoztavno? <i>Substantivum</i> iliti Szamoztavno ime je, koje szamo vu Govorenyu ztati more, i znamenuje ztanovi- to Dugovanye v. P. ... ov Skerlak. (PT 13)	ime samo- stavno (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk, Krist, Navuk</i>)	imenica GK riječi
imena brojna	Kuliko je Felih Imen brojneh? Shezt: <i>Cardinalia</i> , Glavnobrojna, <i>Ordinalia</i> , Redobrojna, <i>Distribu- tiva</i> , Razdelitelna, <i>Multiplacativa</i> , Povekshavajucha, <i>Proportionalia</i> , Primerna, et <i>Temporalia</i> , Vremeni- ta. (PT 24)	ime brojno (<i>Mikl</i>)	brojevi (vrsta riječi) GK riječi
<i>imperativus v. za- povedajući način</i>			
<i>indicativus v. kažući način</i>			
<i>infinitivus v. nesvršeni način, vremenoreč ne- svršenga načina</i>			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
<i>interiectio v. medmetek</i>			
<i>interrogativa v. pitajuća zaimena</i>			
ishajanje	Kuliko verztnoje Pridavno Ime? Trojverztno: najmre ali je trojega Izhajanya, kakti hic bonus, haec bona, hoc bonum, ali je dvojega Izhajanya, kakti, hic, haec, bervis [!], et hoc berve [!]; ali je jednoga Izhajanya kakti, hic, haec, hoc felix. (PT 20)	ishađanje (Mikl)	nastavak M
ispeljana zaimena (<i>Derivata</i>) v. i ladavna zaimena (~ započetna zaimena)	Kulikoverztno je Zaima? ... 2. <i>Derivata</i> Izpelyana, koja iz drugih Zaimen započetneh izpelyajusze, kakti, iz ego, meus, iz tu, tuus i iz nos noster. (PT 26)	ispeljano zaima (Mikl)	izvedene (tj. posvojne) zamjenice GK riječi
ispeljane reči	Szlove y, th, ch, ph, szamo vu Gerchkeh, ali iz nyih izpelyaneh Rechih, nigdar pako vu diachkeh najsze nepotrebujū. (PT 8)	ispelana reč (Napuč)	izvedene riječi M
ispeljane vremenoreči (~ započetne vremenoreči)	Kulikoverztno jeszu Vremenorechi? Jeszu četveroverztno. ... 2. Izpelyane, koje ali iz Vremenorechih započetneh, ali iz Imen izpelyane jeszu. Kakti dictito iz dico, numero, iz numerus. (PT 27)	ispeljana vremenoreč (Mikl)	izvedeni glagoli M
izgovor (<i>Constructia</i>)	Kaj je Veznik? Je nepremenliva Ztran Govorenya, zkojum neszamo posebne Rechi, nego takaj czeli Izgovori zkupa vesejusze. (PT 39) (...) onda prechtejesze prvi izgovor, iliti perva <i>Constructia</i> do Cherknye. (PT 48)	izgovor (Nem jez, Navuk)	rečenica S

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
izvisitelni (3. stupaj) (<i>Superlativus</i>)	Kaj je <i>Superlativus</i> iliti Izvisitelni, ali 3 (!) Ztupaj? Koj Dugovanye zevszema izvishuje, ali zevszema ponisuje, i vu horvatzkom poleg szebe ima <i>naj, pre, kruto</i> , ali <i>zevszema</i> . v. P. <i>maximus, najvekshi, prevelik</i> , ali zevszema velik <i>minimum, naj menshi, pre-mal, zevszema mal</i> , ali <i>kruto mal</i> . (PT 22)	izvisitelni (<i>Đurk, Krist</i>), izvišitelni stupaj (<i>Mikl</i>)	treći stupanj, superlativ GK riječi
jedinobrojnik* (<i>Singularis</i>)	Kuliko je Brojnikov? Dva: <i>Singularis</i> (!), jedino Brojnik, koj Dugovanye jedno szamo znamenuje v. P. <i>Dominus, Gozpon. Pluralis, Vechbrojnik</i> , koj od visheh Dugovany govori, v. P. <i>Domini, Gozponi</i> . (PT 14)	jedinobrojnik (<i>Nem jez, Mikl</i>)	jednina GK broja
kažući način (<i>Indicativus</i>)	Kuliko je Nachinov pri Vremenorechi? Chetiri: <i>Indicativus, Kasuchi</i> . (PT 28)	kažući način (<i>Nem jez, Mikl</i>)	izjavni način (indikativ) GK načina
ladavna zaimena (<i>Possessiva</i>)	Kulikoverztno je Zaime? ... 4. <i>Possessiva</i> , Ladavna: <i>meus, tuus, suus</i> . (PT 26)	ladavna zaimena (<i>Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	posvojne zamjenice GK riječi
lastovito ime (<i>Nomen Proprium</i>)	Kuliko verztno je Ime Szamoztavno? Trojverztno: <i>Nomen Proprium</i> , Lastovito Ime ... koje lastovita szamo Dugovanya znamenuje, takva jeszu vsza imena Lyudih, <i>Varashev, Potokov Szel</i> i ozt: v. P. <i>Petrus, Varasdinum</i> . (PT 13)	lastovito ime (<i>Plantić, Mikl, Đurk, Navuk, Napuč</i>)	vlastita imenica GK riječi
ležeća reč (<i>Supinum</i>)	Kojaszu ova korenita Vremena? Jeszu 1. Vezdashne Vreme <i>Indicativusha</i> vu prvi <i>Oszobi</i> , koje izhaja na o. ... 4. <i>Lesecha Rech</i> iliti <i>Supinum</i> na <i>um</i> . (PT 30) Kadasze poztavi <i>Supinum</i> um?	ležeća reč (<i>Mikl</i>)	supin GK vremena

* Oblik naziva u izvorniku je pisan na sljedeće načine: jedino Brojnik, jedinobrojnik i jednobrojnik.

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
	Kada Vremenorech zvershenoga Nachina znamenuje Gibanye ... iz Mezta na Mezto, ter pitasze na infinitiv. z-Pitanyem <i>kam?</i> onda on Infinitivush poztavisze vu Supinum na <i>um</i> ; v. P. Otec Szina je poszlal kupuvat Knyige. Pater filium misit emptum libros. (KN 22)		
male slove	Koje naredbe vu maleh Szlov obdersavatisze moraju? (PT 8)		mala (početna) slova <i>P</i>
medmetek (<i>Interiectio</i>)	Od Medmetka (<i>Interjectio</i>) Kaj je Medmetek? Je nepremenliva Ztran Govorenya, koja vszakojachka Szercza Gibanya ochituje, v. P. Chudenya, kakti: o! vah! hem! Saluvanya: Ah! heu! y zpodobna. (PT 39)	medmetek (<i>B, Nem jez, Đurk, Krist</i>)	uzvik GK riječi
<i>multiplicativa v. povekšavajuća imena brojna</i>			
način	Kuliko je Nachinov pri Vremenorechi? Chetiri: <i>Indicativus, Kasuchi, Imperativus, Zapovedajuchi, Conjunctivus, Vesuchi, y Infinitivus, Nezversheni, koji niti Broja niti Oszobe nema.</i> (PT 28)	način (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl</i>)	glagolski način GK načina
naredne vremenoreči	Od Pregibanya Vremenorechih naredneh. ... Pazka. Koje Vremenorechi poleg oveh chetireh Pregibanyih pregi-blusze, zovejuse Naredne. (PT 29)		pravilni glagoli GK riječi
nenaredne vremenoreči	Od Pregibanya Vremenorechih naredneh. ... Pazka. Koje Vremenorechi poleg oveh chetireh Pregibanyih pregi-blusze, zovejuse Naredne; — koje pako od Naredbih oveh odztupljuju Nenaredne jeszu. (PT 29)	nenaredna vremenoreč (<i>Nem jez, Mikl</i>)	nepравни glagoli GK riječi

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
neosobna vremenoreč (<i>Verbum Impersonale</i>)	Kuliko verztna je Vremenorech? Dvojverztna: <i>Verbum Personale</i> , Oszobna, <i>Impersonale</i> , Neoszobna. <i>Verbum ... Impersonale</i> je, koja szamo trejtju Oszobu Jedinobrojnika ima. v. P. poenitet, pugnatur. (PT 26)	neosobna vremenoreč (Mikl)	bezlični glagol(i) GK riječi
nepremjenliva stran govorenja	Kuliko je Ztranih Govorenya? ... Perve 4 Ztrani, Nomen, Pronomen, <i>Verbum</i> , i <i>Participium</i> premenyatisze moreju, oztale 4 jeszu nepremjenlive. (PT 12)	nepremjenliva / nepremjenjliva stran govorenja (Nem jez, Đurk)	nepromjenjiva vrsta riječi GK riječi
nesvršeni način (<i>Infinitivus</i>) vremenoreč nesvršenoga načina (<i>Infinitivus</i>)	Kuliko je Nachinov pri Vremenorechi? Chetiri: ... y <i>Infinitivus</i> , Nezversheni, koji niti Broja niti Oszobe nema. (PT 28) Vremenorech nezvershenoga Nachina iliti <i>Infinitivus</i> poztavisze na <i>dus, da, dum</i> ; i szlasesze z-novem Nominativushem. (KN 9)	nesvršeni način (Nem jez, Mikl, Đurk)	nesvršeni način, infinitiv GK načina
<i>neutrum</i> v. srednja fela vremenoreči			
<i>nomen</i> v. ime			
<i>nomen appellativum</i> v. općinsko ime			
<i>nomen collectivum</i> v. skupno ime			
<i>nomen proprium</i> v. lastovito ime			
nominativuš očivesti	Vremenorech oszobna zvershenoga Nachina potrebuje Nominativusha ochiveztoga, ali otajnoga, y z-nyimsze szlase vu Broju y Oszobi. v. P. Akoszi zdrav dobro je, ja pako jeszem zdrav. (PT 40)		izrečeni nominativ (subjekt) S
nominativuš otajen	Vremenorech oszobna zvershenoga Nachina potrebuje Nominativusha ochiveztoga, ali otajnoga, y z-nyimsze szlase vu Broju y Oszobi. v. P. Akoszi zdrav dobro je,		neizrečni nominativ (subjekt) S

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
	ja pako jeszem zdrav ... Ov Nominativush odgovarja na Pitanye gdo? v. P. ako gdo je zdrav? ako <i>ti</i> jeszi zdrav; ovde Nom. je otajen, razmevasze ti. (PT 40)		
opčinsko ime (<i>Nomen Appellativum</i>)	Kuliko verztno je Ime Szamoztavno? Trojverztno: <i>Nomen ... Appellativum</i> Obchinzko ... koje Dugovanya obchinzka, i neztanovita znamenuje v. P. Rex, urbs, homo. (PT 13)	opčinsko ime (<i>Mikl, Đurk</i>)	opća imenica GK riječi
<i>ordinalia</i> v. redobrojna imena brojna			
<i>orthoepia</i> v. pravočtenje			
<i>orthographia</i> v. pravopisanje			
osoba (prva, druga, trejtja) peršona	Kaj je Vremenorech? Vremenorech je premenlyiva Ztran Govorenya, koja ima Nachine, Vremena, i Oszobe, nema pako Padanya. (26) Kuliko je Oszobih? Tri: Perva, ego, ja. Druga tu ti. Trejtja ille, on, ali vszaki Substantivum, y drugi Pronomen, trejtju Oszobu napervoztavlya. (PT 28) Kulikoje Felih Vremenorechih? ... 3. <i>Neutrum</i> iliti Szrednya, koja na Szlovu <i>m</i> ali <i>o</i> dokonchasze nemore Terpecha poztati, zvan szamo vu trejtji Pershoni Jedinobrojnika poznasze, da nemore imati Accusativusha. (PT 27)	osoba (<i>Nem jez, Mikl, Đurk</i>) peršona (<i>Nem gram, Nem jez, Navuk</i>)	lice (prvo, drugo, treće) GK lica
osobna vremenoreč (<i>Verbum Personale</i>)	Kuliko verztna je Vremenorech? Dvojverztna: <i>Verbum Personale, Oszobna, Impersonale, Neosozobna. Verbum Personale</i> je Vremenorech, koja vsze tri Oszobe, ima, tak vu Jednobrajniku, kak vu Vechbrojniku. v. P. amo, amas, amat. (PT 26)	osobna vremenoreč (<i>Mikl</i>)	lični/finitni glagol GK lica

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
padanje (<i>Casus</i>)	Kaj je Padanye? <i>Casus</i> iliti Padanye je Premenanye zadnye Szlovke Nominativusha. (PT 14)	padanje (<i>Nem jez, Mikl, Đurk, Navuk</i>)	padež GK padeža
<i>parenthesis v. zapira</i>			
<i>participium v. delnikoreč</i>			
<i>participium futuri temporis v. delnikoreč budućega vremena</i>			
<i>participium praesent. Temporis v. delnikoreč vezdášnega vremena</i>			
<i>participium praeter. temporis v. delnikoreč zevsema prešestoga vremena</i>			
<i>passivum v. trpeča fela vremeno-reči/trpeča reč</i>			
peršona <i>v. osoba</i>			
piknja (<i>Punctum</i>)	Kojaszu oszebujna Znamenya Razluchnozti pri Diakih? 4) <i>Punctum</i> Piknya (.) (PT 11)	piknja (<i>Navuk, Napuč</i>)	točka P
pitajuća zaimena (<i>Interrogativa</i>)	Kulikoverztno je Zaime? ... 5. <i>Interrogativa</i> , Pitajucha: quis, qui, cuius, quisnam, i. t. d. (PT 26)	pitajuća zaimena (<i>Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	upitne zamjenice GK riječi
<i>pluralis v. večbrojnik</i>			
položitelni (prvi) stupaj (<i>Positivus</i>)	Kaj je <i>Positivus</i> , iliti pervi, ali položitelni Ztupaj? Je on, koj Dugovanye niti nepovekshava, niti nepomenshava. v. P. magnus, velik, parvus, mal. (PT 21)	položitelni stupaj (<i>Mikl, Đurk, Krist</i>)	prvi stupanj, pozitiv M

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
polprešestno vreme (<i>Praeteritum Imperfectum</i>)	Kuliko je Vremen? Pet: ... <i>Praeteritum Imperfectum</i> , polpresheztno Vreme. (PT 28)	polprešestno vreme (<i>Nem jez, Mikl</i>)	imperpekt GK <i>vremena</i>
pomoćli va reč (<i>sum</i>)	Pregibanye pomochlive Rechi <i>sum</i> poglej vu skolni Kniygi (!) Lizt 67. (PT 29)	pomoćli va/pomoćli va vremenoreč (<i>Nem jez, Mikl</i>)	pomoćni glagol (<i>biti</i>) GK <i>riječi</i>
<i>positivus v.</i> položitelni (prvi) stupaj			
<i>possessiva v.</i> la-davna zaimena			
postavna vremenoreč (<i>Deponens</i>)	Kulikoje Felih Vremenorechih? Jeszu chetiri Fele: <i>Activum</i> , <i>Chinecha</i> ; <i>Passivum</i> , <i>Terpecha</i> ; <i>Neutrum</i> , <i>Szrednya</i> ; y <i>Deponens</i> iliti Poztavna Vremenorech ... 4. <i>Deponens</i> , iliti Poztavna, kaja na Slovke or dokonchasze, ima Znamenuvanye chineche y srednye Rechi, pregi blyesze pako kakti <i>Terpecha</i> . v. P. <i>utor</i> , <i>vsivam</i> , <i>uteris</i> , <i>vsivash</i> , <i>utitur</i> , <i>vsiva</i> . (PT 27)	postavna vremenoreč (<i>Mikl</i>)	deponentni glagol(i) (<i>verba deponentia</i>) (glagoli koji imaju pasivne oblike, a aktivno značenje) GK <i>riječi</i>
povekšavajuća imena brojna (<i>Multiplicativa</i>)	Kuliko je Felih Imen brojneh? Shezt: ... <i>Multiplicativa</i> , <i>Povekshavajucha</i> odgovarjaju na, <i>kulikoverzten</i> v. P. <i>Jednoverzten</i> , <i>simplex</i> , <i>dvojverzten</i> , <i>duplex</i> , i. t. d. (PT 25)		umnožni brojevi GK <i>riječi</i>
<i>praepositio v.</i> predstavek			
<i>praeteritum imperfectum v.</i> polprešestno vreme			
<i>praeteritum perfectum v.</i> zevsema prešestno vreme			
<i>praeteritum plusquamperfectum v.</i> zdavna prešestno vreme			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
pravočtenje (<i>Orthoepia</i>)	Kaj je pravochtenye? Je Navuk, koj vuchi Szlove poznati, nye med szobum razluchavati, pizhati, zgovarjati, i vu Szlovke szlagati; iliti je Navuk, koj vuchi prav chteti. (PT 5)	pravočtenje (<i>Nem jez</i>)	pravogovor F
pravopisanje (<i>Orthographia</i>)	Kaj je Pravopiszanye? Je navuk, koj vuchi pravopiszati. (PT 7)	pravopisanje (<i>Navuk, Gaj</i>)	pravopis P
predstavek (<i>Praepositio</i>)	Od Predztavka (<i>Praepositio</i>). Kaj je Predztavek? Je nepremenlyiva Ztran Govorenya, koja drugem Rechjam predpoztavlyasze, ali zapoztavlyasze, y ztanovito Padanye potrebuje, najmre Accusativusha, Ablativusha, ali jedno y drugo Padanye. (PT 38)	predstavek (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk, Krist, Napuč</i>)	prijedlog GK riječi
pregibanje (<i>Conjugatio</i>) (prvo, drugo, trejtje, četrtto)	Kaj je Pregibanye Vremenorechih? <i>Conjugatio</i> , iliti Pregibanye, je Menanye Vremenorechi chez Nachine, Vremena, Oszobe, y Broje. (PT 29)	pregibanje (<i>Nem jez, Mikl</i>)	sprezanje (konjugacija) GK lica, vremena, roda, načina
premenanje (<i>Declinatio</i>) (prvo, drugo trejtje, četrtto, peto)	Kaj je Premenanye iliti <i>Declinatio</i> ? Je Menanye Imena na Konczu po Padanyih. (PT 14)	premenanje / premenjanje (<i>J, Plantić, Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	sklonidba (deklinacija) GK padeža
premenliva stran govorenja	Kaj je Ime? Ime je premenliva Ztran Govorenya, koja ima Zpole, Broje, i Padanya, nema pako Vremena niti Nachina. (PT 12)	premenliva / premenjliva stran govorenja (<i>Nem jez, Đurk</i>)	promjenljiva vrsta riječi GK riječi
prenašanje reči	Koje Naredbe Pravopiszanya ... obdersavatisze moraju vu diachkom? ... 2) Od Prikratchuvanya, i Prenashanya Rechih ... 4) Od Znamenkih Razluchnozi. (PT 8)		rastavljanje riječi (na kraju retka) P

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
pikračuvanje reči	Koje naredbe Pravopiszanya ... obdersavatisze moraju vu diachkom? ... 2) Od Prikratchuvanya, i Prenashanya Rechih ... 4) Od Znamenkih Razluchnozi. (PT 8)		kraćenje riječi <i>P</i>
primerna imena brojna (<i>Proportionalia</i>)	Kuliko je Felih Imen brojneh? Shezt: ... 5. <i>Proportionalia</i> . Primer-na: duplus, triplus. (PT 25)		razmjerni brojevi <i>GK riječi</i>
<i>primitiva v. započeta</i> zaimena			
prireček (<i>Adverbium</i>)	Od Prirechka (<i>Adverbium</i>) Kaj je <i>Adverbium</i> ? Je nepremenliva Ztran Govorenya, koja drugeh Rechih Znamenuvanye raztolnachuje, y izpiszava. v. P. dobro odgovarja. (PT 39)	prireček (<i>Nem jez, Đurk</i>)	prilog <i>GK riječi</i>
prispodablanje (<i>Comparatio</i>)	Kaj je <i>Comparatio</i> , iliti Prizpodablanye? Je Premenanye Pridavnoga Imena po vszeh treh Zpolih chez Ztupaje: kakti Doctus, Doctior, Doctissimus, Docta, Doctior, Doctissima, Doctum, Doctius, Doctissimum. (PT 21)	prispodablanje (<i>Nem gram, Mikl</i>)	stupnjevanje, porredba (komparacija) <i>M</i>
<i>pronomen v. zaima</i>			
<i>proportionalia v. primerna imena brojna</i>			
<i>prosodia v. glasomernost</i>			
proste vremeno-reči	Kulikoverztne jeszu Vremenorechi? Jeszu chetveroverztne. ... 3. Prozte, kakti lego, facio. (PT 28)	prosta vremeno-reč (<i>Mikl</i>)	jednostavni glagoli <i>GK riječi</i>
<i>punctum v. piknja</i>			
rasuditelni (2. stupaj) (<i>Comparativus</i>)	Kaj je <i>Comparativus</i> iliti razszuditelni ali 2. Ztupaj? Koj Dugovanye izvishuje, ali ponisuje, kakti; major, vekshi, minor, menshi. (PT 22)	rasuditelni stupaj (<i>Mikl, Đurk, Krist</i>)	drugi stupanj, komparativ <i>M</i>

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
razdelitelna imena brojna (<i>Distributiva</i>)	Kuliko je felih Imen brojneh? Shezt: ... 3. <i>Distributiva</i> Razdelitelna odgovarjaju na Pitanye, po kuliko? v. P. po jeden, singuli, po dva, bini, po tri, terni, i. t. d. (PT 25)	rezdelitelno (ime) (Mikl)	dijelni brojevi GK riječi
razdelivanje slovki	Koje naredbe obdersavatisze imaju vu Razdelivanyu Szlovkih pri Prenashanyu Rechih? (PT 9)		slogovane P
reč	Odkud poztaje Govorenye? Govorenye poztaje iz Rechih ... Rechi poztaju iz Szlovkih. (PT 12)	reč (B, J, Plantić, Nem gram, Nem jez, Đurk, Mikl, Napuč, Navuk, Gaj)	riječ
rečislaganje (<i>Syntaxis</i>)	Kuliko Ztrankih ima ov Navuk? Ima pet Ztrankih; takve jeszu. 1. <i>Orthoepia</i> iliti Pravochtenye ... 4. <i>Syntaxis</i> iliti Rechihszlaganye. (PT 5)	rečislaganje (Nem jez)	sintaksa
rečispelavanje (<i>Etymologia</i>)	Kuliko Ztrankih ima ov Navuk? Ima pet Ztrankih; takve jeszu. ... 3. <i>Etymologia</i> iliti Rechihzpelavanya. (PT 5) Kaj je Rechizpelavanye? Je Ztran Grammatike, koja posebnih Rechih iliti ztrankih Govorenye Naravu, pochetek, i Preme-nanye vuchi. (PT 11)		tvorba riječi / morfolo-gija
redobrojna imena brojna (<i>Ordinalia</i>)	Kuliko je Felih Imen brojneh? Shezt: ... 2. <i>Ordinalia</i> Redobrojna odgovarjaju na Pitanye koji? v. P. prvi, primus, drugi, secundus, i. t. d. (PT 25)	redo-brojno (ime) (Mikl)	redni brojevi GK riječi
<i>relativa v. spomnjiva zaimena</i>			
samoglasnik(i) (<i>Vocales</i>)	Kaksze deliju Szlove? Na <i>Vocales</i> iliti Szamoglasznike, <i>Consonantes</i> Zkupglasznike. Kaj je Szamoglasznik? Je Szlova, koja prez pomochi, druge Szlove szvoj Glasz ima. (PT 6)	samoglasnik (Nem jez, Mikl, Đurk, Napuč, Navuk, Gaj)	samoglasnici F
<i>semicolon v. črknja piknja</i>			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
sestavlene vremenoreči	Kulikoverztnes jeszu Vremenorechi? Jeszu četveroverztnes. ... 4. Zeztavlene, koje z-Preztavkom kojem ali z-Imenom ali zdругum Rechjum zeztavlyajusze. v. P. perlego, conficio, aedificio, calefacio. (PT 28)	zestavljena vremenoreč (Mikl)	složeni glagoli GK riječi
<i>signum exclamati-onis</i> v. znamenje iskričanja			
<i>signum interrogati-onis</i> v. znamenje pitanja			
<i>singularis</i> v. jedinobrojnik			
skupglasnik(i) (<i>Consonantes</i>)	Kaksze deliju Szlove? Na <i>Vocales</i> iliti Szamoglasznike, <i>Consonantes</i> Zkupglasznike. Kaj je zkupglasznik? Je Szlova, koja prez Pomochi druge Szlove izgovoritisze nemore. (PT 6)	skupglasnik (<i>Nem jez, Mikl, Đurk, Navuk, Napuč, Gaj</i>)	suglasnici F
skupno ime (<i>Nomen Collectivum</i>)	Kuliko verztno je Ime Szamoztavno? Trojverztno: <i>Nomen ... Collectivum</i> , Zkupno ... koje vu jedino Brojniku vre Vnosinu znamenjuje: v. P. <i>Populus</i> , puk, <i>Gens</i> , narod, <i>Turba</i> , vnosina, <i>Exercitus</i> , Shereg, <i>grex</i> Chreda, <i>cumulus</i> Kup, i. t. d. (PT 13)	skupno ime (Mikl)	zbirna imenica GK riječi
slova	Kaj je Szlova? Je najmensha Ztran Rechi, koja szamo posezb piszatisze more. (PT 6)	slova (<i>Nem jez, Mikl, Đurk, Navuk, Napuč, Gaj</i>)	slovo P
slovka	Kaj je pravochtenye? Je Navuk, koj vuchi Szlove poznati, nye med szobum razluchavati, piszati, zgovarjati, i vu Szlovke szlagati (PT 5)	slovka (<i>B, J, Nem jez, Mikl, Đurk, Navuk, Napuč</i>)	slog F
slovnica	Grammatika horvatzki pravo Szlovnica imenujesze. (PT 5)	slovnica (Mikl, Gaj)	gramatika (slovnica)

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
slovo (<i>Gramma</i>)	<i>Gramma</i> Rech gerchka znamenuje Szlovo. (PT 5)		slovo <i>P</i>
spol (muški, ženski, neznani)	Pochemsze pozna, kojega je Zpola Ime? Iz diachkoga Zpolnika, iliti Articulusa; koje ima Zpolnika hic, je muskoga Zpola, kakti hic Dominus; koje ima Zpolnika haec, je senzkoga Zpola v. P. haec mater, ova Mati: koje ima Zpolnika hoc, je neznanoga Zpola, kakti hoc animal, ovo Sivinche. (PT14)	spol (<i>B, Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk, Navuk, Napuč</i>)	rod (muški, ženski, srednji)
spolnik (<i>Articulus</i>)	Pochemsze pozna, kojega je Zpola Ime? Iz diachkoga Zpolnika, iliti Articulusa; koje ima Zpolnika hic, je muskoga Zpola, kakti hic Dominus; koje ima Zpolnika haec, je senzkoga Zpola v. P. haec mater, ova Mati: koje ima Zpolnika hoc, je neznanoga Zpola, kakti hoc animal, ovo Sivinche. (PT 14)	spolnik (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	član GK riječi
spomnjiva zaimena (<i>Relativa</i>)	Kulikoverztno je Zaime? ... 3. <i>Relativa</i> Zpomnyiva, kakti: qui hic, iste, ille, ipse, is, idem. (PT 26)	spomnjivo zaima (<i>Mikl</i>)	odnosne zamjenice GK riječi
srednja fela vremenoreči (<i>Neutrum</i>)	Kulikoje Felih Vremenorechih? ... 3. <i>Neutrum</i> iliti Szrednya, koja na Szlovu <i>m</i> ali <i>o</i> dokonchasze nemore Terpecha poztati, zvan szamo vu trejtji Pershoni Jedinobrojnika poznasze, da nemore imati Accusativusha. v. P. sum, sto se deo. (PT 27)	srednja fela vremenoreči (<i>Mikl</i>)	glagoli srednjega lika ili stanja (radnja ostaje u subjektu) GK stanje
stran/stranka govorenja	Kuliko je Ztranih Govorenja? Oszem: <i>Nomen, Ime, Pronomen, Zaime, Verbum, Vremenorech, Participium, Delnikorech, Praepositio, Predztavek, Adverbium Prirechek, Interiectio, Medmetek, Coniunctio, Veznik</i> . (PT 12) Kaj je Rechizpelavanye? Je Ztran Grammatike, koja posebnih rechih iliti ztrankih Govorenja Naravu, pochetek, i Premenanye vuchi. (PT 11)	stran govorenja (<i>Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	vrsta riječi GK riječi

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
stupaj	Kaj je <i>Comparatio</i> , iliti Prizpodablanye? Je Premenanye Pridavnoga Imena po vszeh treh Zpolih chez Ztupaje. (PT 21)	stupaj (<i>Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	stupanj M
<i>substantivum v.</i> ime samostavno			
<i>superlativus v.</i> izvisitelni (3. stupaj)			
<i>supinum v.</i> ležeća reč			
<i>syntaxis v.</i> rečislaganje			
<i>temporalia v.</i> vremenita imena brojna			
<i>tempus praesens v.</i> vezdašnje vreme			
trpeća fela vremenoreči/trpeća reč (<i>Passivum</i>)	Kulikoje Felih Vremenorechih? ... 2. <i>Passivum</i> iliti terpecha Rech je, koja na or dokonchasze, more Chinecha poztati, akosze r odhiti, y ima Znamenuvanye Terplenya. v. P. Ja harimsze od drugoga. (PT 27)	trpeća fela/reč (<i>B, Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	pasiv, trpno stanje GK stanja
večbrojnik (<i>Pluralis</i>)	Kuliko je Brojnikov? Dva: <i>Singularis</i> , jedino Brojnik, koj Dugovanye jedno szamo znamenuje v. P. Dominus, Gozpon. <i>Pluralis</i> , Vechbrojnik, koj od visheh Dugovany govori, v. P. Domini, Gozponi. (PT 14)	večbrojnik (<i>Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	množina GK broja
velike (započetne) slove	Gda i kada velike iliti započetne Szlove pizsatisze moraju? (PT 8)	velike (početne) slove (<i>Navuk</i>)	velika početna slova P
<i>verbum v.</i> vremenoreč			
<i>verbum impersonale v.</i> neosobna vremenoreč			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
<i>verbum personale</i> v. osobna vremenoreč			
vezdašnje vreme (<i>Tempus praesens</i>)	Kuliko je Vremen? Pet: <i>Tempus praesens</i> , vezdashne Vreme. (PT 28)	vezdašnje vreme (<i>Plan-tić, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	sadašnje vrijeme, prezent GK vremena
veznik (<i>Coniunctio</i>)	Kaj je Veznik? Je nepremenliva Ztran Govorenya, zkojum neszamo posebne Rechi, nego takaj czeli Izgovori zkupa vesejusze. (PT 39)	veznik (<i>Nem jez, Mikl, Đurk, Krist</i>)	veznik GK riječi
vežući način (<i>Coniunctivus</i>)	Kuliko je Nachinov pri Vremenorechi? Chetiri: ... <i>Coniunctivus</i> , Vesuchi. (PT 28)	vežući način (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	konjunktiv GK načina
<i>vocales</i> v. samoglasnik(i)			
vreme	Kuliko je Vremen? Pet: <i>Tempus praesens</i> , vezdashne Vreme: <i>Praeteritum Imperfectum</i> , polpresheztno Vreme; <i>Praeteritum Perfectum</i> , zevszema presheztno Vreme; <i>Praeteritum Plusquamperfectum</i> , zdavna presheztno Vreme; y <i>Futurum</i> , Buduche. (PT 28)	vreme (<i>Nem jez, Mikl</i>)	glagolsko vrijeme GK vremena
vremenita ime-na brojna (<i>Temporalia</i>)	Kuliko je Felih Imen brojneh? Shezt: ... et <i>Temporalia</i> , Vremenita ... 6. <i>Temporalia</i> , Vrem.: biennis, triennis. (PT 24, 25)		*vremenski brojevi GK riječi
vremenoreč (<i>Verbum</i>)	Kaj je Vremenorech? Vremenorech je premenlyiva Ztran Govorenya, koja ima Nachine, Vremena, i Oszobe, nema pako Padanya. (PT 26)	vremenoreč (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk, Krist, Napuč</i>)	glagol GK riječi
vremenoreč nesvršenga načina v. nesvršeni način			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
zaima (<i>Pronomen</i>)	Zaima je Ztran Govorenya premenlyiva, koja mezto Imena pozstavljena ztanovitu Pershonu znamenuje. (PT 25)	zaima (<i>J, Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk, Krist, Navuk, Napuč</i>)	zamjenica GK riječi
zapira (<i>Parenthesis</i>)	Kojaszu oszebujna Znamenya Razluchnozti pri Diakih? 7) <i>Parenthesis</i> , Zapira ( ) ali / /. (PT 11)		zagrada P
započetna zaimena (<i>Primitiva</i>) (~ ispeljana zaimena)	Kulikoverztno je Zaima? ... 1. <i>Primitiva</i> , iliti Zapochetna, koja od nikud nezpelyavajusz, takva jeszu: ego, tu, ille, sui, iste, is. (PT 25)	započetno zaima (<i>Mikl</i>)	lične zamjenice GK riječi
započetne vremenoreči (~ ispeljane vremenoreči)	Kulikoverztno jeszu vremenorechi? Jeszu četveroverztno. 1. Zapochetne, koje od nikud neizpelyavajusz. Kakti lego, dico. (PT 27)	započetna vremenoreč (<i>Mikl</i>)	korijenski (neizvedeni) glagoli M
zapovedajući način (<i>Imperativus</i>)	Kuliko je Nachinov pri Vremenorechi? Četiri: ... <i>Imperativus</i> , Zapovedajuchi. (PT 28)	zapovedajući način (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	zapovjedni način, imperativ GK načina
zdavna prešestno vreme (<i>Praeteritum Plusquamperfectum</i>)	Kuliko je Vremen? Pet: ... <i>Praeteritum Plusquamperfectum</i> , zdavna presheztno Vreme. (PT 28)	zdavna prešestno vreme (<i>Nem gram, Plančić, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	pluskvamperfekt GK vremena
zevsma prešestno vreme (<i>Praeteritum Perfectum</i>)	Kuliko je Vremen? Pet: ... <i>Praeteritum Perfectum</i> , zezszema presheztno Vreme. (PT 28)	zevssem(a) prešestno vreme (<i>Nem gram, Nem jez, Mikl, Đurk</i>)	perfekt GK vremena
znamenke razlučnosti v. znamenja razlučnosti			

gramatički naziv	definicija	usporedne potvrde	suvremeni naziv
znamenja razlučnosti znamenke razlučnosti	Kojaszu oszebujna Znamenya Razluchnozti pri Diakih? 1) <i>Comma</i> (,) iliti Cherknya. 2) <i>Semicolon</i> , Cherknya Piknya, iliti media nota (;). 3) <i>Duo puncta</i> , iliti Dvojpicknya (:). 4) <i>Punctum</i> Piknya (.) 5) <i>Signum Interrogationis</i> , Znamenye Pitanya (?) <i>Signum Exclamationis</i> , Znamenye Izkrichanya (!) <i>Parenthesis</i> , Zapira ( ) ali / : : / (PT 11) Koje naredbe Pravopiszanya ... obdersavatisze moraju vu diahkom? ... 2) Od Prikratchuvanya, i Prenashanya Rechih ... 4) Od Znamenkih Razluchnozti. (PT 8)		interpunkcijski (pravopisni) znakovi P
znamenje iskričanja (<i>Signum Exclamationis</i>)	Kojaszu oszebujna Znamenya Razluchnozti pri Diakih? ... <i>Signum Exclamationis</i> , Znamenye Izkrichanya (!) (PT 11)	znamenje iskričanja (<i>Nem jez, Navuk</i>)	uskličnik P
znamenje pitanja (<i>Signum Interrogationis</i>)	Kojaszu oszebujna Znamenya Razluchnozti pri Diakih? ... <i>Signum Interrogationis</i> , Znamenye Pitanya (?) (PT 11)	znamenje pitanja (<i>Plan-tić, Nem jez, Navuk</i>)	upitnik P

Na temelju tabličnoga popisa razvidno je da u Rožićevim *Pervim temelyima* i *Kratkom naputjenyu* nalazimo više od stotinu gramatičkih naziva pisanih kajkavskim književnim jezikom. Posebna vrijednost autorovih gramatičkih promišljanja jest činjenica što je gotovo svim latinskim nazivima supostavio hrvatske kajkavske nazive jer mu je cilj bio da gramatički opis latinskoga jezika priredi tako da bude razumljiv i učenicima u hrvatskim školama.

Gramatički su hrvatski kajkavski nazivi većinom izdvojeni iz *Pervih temelya*, što proizlazi iz sadržajne strukture toga dijela jer se u njemu navode osnovni fonološki i pravopisni, te posebno morfološki opisi. U kratkom i sažetom sintaktičkom dijelu *Kratkoga naputjenya* upotrebljavaju se hrvatski kajkavski nazivi kao i u *Pervim temelyima*, ali valja istaknuti da neki gramatički pojmovi koji u *Pervim temelyima* imaju i hrvatski ekvivalent u *Kratkom naputjenyu* pojavljuju se samo u latinskom obliku. Tako se naziv *supin* u *Kratkom naputjenyu* navodi samo u latinskome obliku, dok je u *Pervim temelyima* potvrđen i hrvatski kajkavski oblik *ležea reč*. Razlog takvu

postupku možda možemo naći u činjenici da je *Kratko naputjenje* nastalo prije *Pervih temelya* u kojima je Rožić nastojao svakom latinskom gramatičkom nazivu odrediti njegov hrvatski ekvivalent.

Opći naziv za *casus* 'padež' je *padanje*. Za pojedine padeže Rožić daje latinske nazive *Nominativus*, *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus*, *Vocativus* i *Ablativus*, a nerijetko ih i fonetski prilagođuje kajkavskom, tako nalazimo *Nominativush*, *Accusativush* i sl. Kao alternativu latinskim nazivima padeža Rožić navodi: *prvo*, *drugo*, *trejtje*, *četrtto*, *peto*, *šesto padanje*.

Budući da se u tablici nazivi oprimjeruju njihovim definicijama, postoji nekoliko naziva čiji se pojmovi ne definiraju posebno i eksplicitno, nego unutar definicije za neki drugi pojam, npr. *glas*, *reč*, *slovka*, *izgovor/govorenje*, *stran/stranka govorenja*. Pritom je upitna transparentnost i prozirnost samih naziva, pa je bez eksplicitne definicije pojma često teško jednoznačno odrediti oblik i značenje naziva, kao npr. za *izgovor/govorenje* gdje je iz konteksta jasno da je riječ o »rečenici«, ali je moguće da se pod pojmom razumijeva i šire značenje, jedinica višega reda koja bi mogla obuhvaćati i »tekst« ili, s druge strane, »govor«. S tim primjerom izravno je povezan i skupni naziv za *vrste riječi*, u Rožića *stran/stranka govorenja* bez navedenoga latinskoga oblika koji je na temelju hrvatskoga naziva i na temelju Grigelyeva izvornika¹⁷ uobičajeni oblik *partes orationis* koji je u hrvatskih gramatičara do 20. stoljeća prevođen istim ili sličnim oblikom, *di(je)lovi govorenja*. Stoga se ne može utvrditi je li moguće Rožićevu »prijevodnom« obliku naziva 'strana/dio rečenice/iskaza/govora' supostaviti suvremeni naziv *vrsta riječi*. Budući da Rožić ne definira opće značenje vrsta riječi, i da nije potpuno transparentno značenje naziva *govorenje*, i ovaj gramatički spis ne olakšava odgovor na teorijsko pitanje o tome jesu li »komponente koje se diferenciraju po vrstama riječi jezične ili govorne jedinice«.¹⁸

¹⁷ Usp. Grigely (1820–1824:I, 10): »Quot sunt partes Orationis grammaticae? Octo. Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Praepositio, Adverbium, Interiectio, Coniunctio«.

¹⁸ »Naslijeđena terminologija u većini evropskih jezika (antičke) provenijencije upućuje na to da se radi o govornim jedinicama, o tzv. *dijelovima govora* (lat. *partes orationis*, engl. *parts of speech*, njem. *Redeteile*, rus. *časti reči*, franc. *parties du discours*). Puno su uvjerljivija, međutim, mišljenja onih teoretičara koji smatraju da se u klasifikaciji riječi na vrste operira jezičnim jedinicama. To, razumije se, ne znači da riječi nisu ili da ne mogu biti jedinica govora. Ali, takve jedinice teško da se mogu klasificirati jer nisu u odnosu prema čitavoj vrsti, jer su više-manje unikatne i uglavnom imaju određeno, konkretno značenje i funkciju. Riječ kao jedinica jezika apstraktna je, nalazi se u relaciji s čitavom vrstom kojoj pripada te ujedinjuje u sebi (naravno, potencijalno) sva značenja i funkcije u koje raznolikim upotrebama može dospjeti. Zbog toga mislim da je naš termin *vrste riječi* i prikladniji i adekvatniji od navedenih« (Pranjko-vić 1982:23–24).

Na sadržajno-izrazne probleme uspostave suvremenoga naziva nailazimo i na temelju definicije Rožićeva naziva *rečispelavanje (etymologia)*¹⁹ gdje se u *Pervim temelyima* u okviru toga naziva opisuju vrste riječi. Kao i u većini hrvatskih gramatika do kraja 19. stoljeća pojam etimologije obuhvaća morfologiju, a ne etimologiju u današnjem smislu. Iako Rožić *rečispelavanje* naziva 'etimologijom', ona to nije jer uključuje morfologiju (pogotovo s obzirom na pojam *premenanje* u definiciji) i možda u širem smislu obuhvaća tvorbu riječi (što je razvidno na temelju ostala dva pojma u definiciji, ali i s obzirom na neke gramatičke dijelove u kojima se navode nazivi i definicije svojstveni samoj tvorbi riječi koja u latinskome jeziku obuhvaća npr. jednostavne i složene, te (ne)izvedene riječi).

Hrvatski kajkavski naziv za kategoriju lica u Rožića je u najvećem broju pojavnica *osoba*, iako za tu kategoriju upotrebljava i naziv *peršona* (možda samo fonološka prilagodba latinskoga oblika *persona*). Dok je na temelju definicija naziv *osoba* jednoznačno pridružen pojmu gramatičkoga lica, to se ne može tvrditi za naziv *peršona* koji u kontekstima potvrđenim u *Pervim temelyima* može značiti i 'osobu'.²⁰

Budući da je riječ o opisu latinskoga jezika, Rožićev naziv *supin (ležeća reč)* odnosi se na glagolsku imenicu, za razliku od hrvatskoga jezika gdje je riječ o glagolu. Slično je i s nazivima za tri vrste brojeva: *povekšavajuća imena brojna (multiplicativa)* — *umnožni brojevi, primerna imena brojna (proportionalia)* — *razmjerni brojevi, vremenita imena brojna (temporalia)* — **vremenski brojevi*. Te se vrste u hrvatskome jeziku ne ubrajaju u skupinu brojeva kao vrste riječi, već su oblikom jednake pridjevima — što je razvidno i iz navedenih primjera u definicijama, stoga je teže uspostaviti ekvivalentan suvremeni naziv. Sličnih poteškoća u određivanju ekvivalentnoga suvremenoga naziva ima i za dvije vrste zamjenica: *započetna zaimena (primitiva)* i *ispeljana zaimena (derivata)*. Dok je na temelju postavljenih primjera u definiciji donekle jasno da je u prvima riječ o ličnim zamjenicama, veći problem predstavlja naziv za *ispeljana zaimena* jer na temelju primjera nije potpuno jasno razumijevaju li se doista pod tim nazivom posvojne zamjenice, samim time što su Rožiću posvojne zamjenice (*possessiva*) posebno na-

---

¹⁹ »Je Ztran Grammatike, koja poszebneh rechih iliti ztrankih Govorenya Naravu, pochetek, i Premenanye vuchi« (PT 11). Grigelyeva definicija etimologije: »Quid Etymologia? Est pars Grammaticae, quam singularum vocum, seu *partium orationis* naturam, originem, et variationem docet« (1820–1824:I,10).

²⁰ »Zaime je Ztran Govorenya premenlyiva, koja mezto Imena poztavlena ztanovitu Pershonu znamenuje« (PT 25); »Vszaka Vremenorech, i vnoga Imena moreju Dativusha imati onoga Dugovanya, ali Pershone, na koje haszen, ali Kvar kaj biva. Ov Dativush, odgovarja na Pitanye komu? v. P. Tebi orjesh, tebi vlachish, tebi szejeh (!), tebi szamomu i sel budesh« (PT 43).

vedena i imenovana vrsta zamjenica — *ladavna zaimena* (također s primjerima posvojnih zamjenica *meus, tuus, suus*). Riječ je o izravnome nasljedovanju Grigelyeva tumačenja.²¹

U Rožičevoj se gramatici pojavljuje naziv *spolnik* (*artikuluš*), no on ne znači 'član' kojeg u sustavu latinskoga jezika nema, nego je zapravo pokazna zamjenica *hic, haec, hoc* kojom se određuje rod, za razliku od nekih drugih jezika u kojima se rod određuje članom.

Od fonetsko-fonoloških naziva zastupljeni su osnovni nazivi kao što su *dvojjglasnik, glas, samoglasnik, skupglasnik, slova, slovka, glasomernost, pravočtenje*. Slično je i s pravopisnim nazivima: *črknja, črknja piknja, dvojjpiknja, male slove, piknja, pravopisanje, prikračuvanje reči, velike (započete) slove, zapira, znamenja razlučnosti, znamenje iskričanja, znamenje pitanja*.

Najveći se broj potvrda naziva odnosi na gramatičke kategorije u okviru morfologije: kategoriju riječi (nazivi vrsta riječi), kategoriju broja (*broj, brojnik, jedinobrojničnik, večbrojničnik*), kategoriju padeža (*padanje, premenanje*), kategoriju roda (*spol muški, ženski, neznani*), kategoriju stanja (*čineča / trpeča fela vremenoreči*), kategoriju lica (*osoba*), kategoriju vremena (nazivi glagolskih vremena), kategoriju načina (*vežuči, zapovedajuči, kažuči način*).

Najmanje je sintaktičkih naziva, od kojih su jedine potvrde za rečenicu — *izgovor/govorenje* i sintaksu — *rečislaganje*. Nedostaju nazivi sintaktičkih kategorija, posebno kategorija rečenice (npr. jednostavne, složene, (ne)zavisnosložene rečenice) i kategorija članova rečenice (npr. subjekt, predikat, objekt i dr.). Tako u nedostatku sintaktičkih naziva pojam 'izrečeni / neizrečeni (skriveni) subjekt' Rožić navodi kao *nominativuš očivesti / nominativuš otajen*. Iako se na razini gramatičkoga opisa ti pojmovi dovode u vezu, u suvremenoj se gramatičkoj terminologiji njihovi nazivi razlikuju. Slabija zastupljenost sintaktičkih naziva u skladu je s općim sadržajnim ustrojem Rožičeve gramatike. Najvećim je dijelom pokriven morfološki opis latinskoga jezika pa su stoga i hrvatski morfološki nazivi zastupljeniji od naziva ostalih razina jezičnoga opisa.

Bitna sastavnica istraživanja hrvatskoga kajkavskoga gramatičkoga na-

²¹ Usp. Dukat (1908:65): »Rožić ima samo pet vrsta zamjenica, a razdiobu je preuzeo od Grigelya. Prema tome on poznaje: 1. Primitiva, iliti Zapochetna[,] 2. Derivata Izpelyana[,] 3. Relativa Zpomnyiva[,] 4. Possessiva Ladavna[,] 5. Interrogativa Pitajuča.« Rožić je pojednostavio podjelu jer Grigely zamjenice dijeli u deset vrsta, a za Rožičeve započetne, ispeljane i ladavne zamjenice Grigely ima sljedeća objašnjenja: »1) Pronomina *Primitiva*, seu primigenia dicuntur, quae prima sunt, et a se orta, ut: *ego, tu, sui, iste, ille, ille, is*. 2) *Derivativa*, vel potius derivata, quae ex aliis oriuntur, ut: *meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras*. (...) *Possessiva*, ut: *meus, tuus, suus, noster, vester*« (1820—1824:I, 56—57).

zivlja u Rožićevoj gramatici latinskoga jezika jest i usporedba s nazivima u drugim gramatikama, pravopisima i priručnicima u kojima autori navode hrvatske kajkavske nazive neovisno o tome opisuje li se u tim djelima sustav hrvatskoga kajkavskoga književnoga jezika ili sustav kojega drugog stranog jezika, npr. njemačkoga jezika hrvatskim ili njemačkim jezikom.²² Tomu su pridodana dva najpoznatija kajkavska rječnika iz prve polovice 18. stoljeća, Belostenčev i Jambrešićev.

Iz tih se usporedba razabire da je Rožić u svojoj latinskoj gramatici upotrijebio velik broj kajkavskih naziva koji su istovjetni oblikom i sadržajem u ostalim kajkavskim gramatičkim i pravopisnim priručnicima. Zanimljivo je ustvrditi da se u rukopisnoj gramatici latinskoga jezika iz 1774. godine autora Nikole Plantića, koja je najranije potvrđena gramatika od izvora kojima se služimo u uspoređivanju, nalaze nazivi *lastovito ime*, *pridavno ime*, *vezdašnje vreme*, *zdaovna prešestno vreme*, *reč*, *premenjanje*, *znamenje pitanja*, *govorenje* koji su identični nazivima u Rožića, ali teško je bilo što preciznije reći jer ne znamo gdje se rukopis nalazio i tko se mogao njime služiti.²³ Budući da je već Dukat upozorio na podudarnost gramatičkih naziva u odnosu na Rožića i *Syllabus Vocabulorum Grammaticae Emmanuelis Alvares in Croaticum Linguam Conversorum* (1796., 21817.) T. Mikloušića,²⁴ u tablici se naznačuju ekvivalenti i s tim izvorom.²⁵

Uspoređujući sadržajno i izrazno istovjetne gramatičke nazive u gramatikama, pravopisima i rječnicima, uočava se da se Rožićevi nazivi najčešće podudaraju s onima u *Nemškoj gramatici*, *Jezičnici horvatsko-slavinskoj* J. Đurkovečkog, *Kratkom navuku za pravopisanje*, te u *Anleitung zur deutschen Sprache*. Tomu valja dodati i Mikloušićev *Syllabus* čime se potvrđuje Dukatova tvrdnja (v. bilj. 24).

U odnosu na one koji su zastupljeni u četiri i više izvora, najveći je broj jednakih potvrda za nazive: *ime samostavno*, *ime pridavno*, *medmetek*, *predstavak*, *premenanje*, *reč*, *samoglasnik*, *skupglasnik*, *slova*, *slovka*, *spol*, *trpeča fela*, *vremenoreč*, *zaima*. Ti nazivi, istovjetni u najvećem broju promatranih izvora, tj. prije i poslije Rožićeve gramatike, ujedno pokazuju kontinuitet gra-

²² Za usporedne nazive naznačene u trećem stupcu poslužili su radovi Lewis—Štebih—Vajs (2007.), Ptičar—Vajs (2007.).

²³ Nazivi iz Plantićeve gramatike preuzeti su iz rada Alojza Jembriha (Jembrih 2000.).

²⁴ »Što se tiče hrvatskijeh 'termini technici', kojima se služi Rožić, oni su, čini se, ponajviše povučeni iz (...) Mikloušićeva djela 'Syllabus Vocabulorum', ističe V. Dukat (1908: 53) te navodi nekoliko primjera: *szamoglasnik*, *zkupglasznik*, *ime szamoztaavno/pridavno*, *zaima*, *broj* (u Rožića *brojnik*), *jedinobrojnik*, *vechbrojnik*, *premenyanje*, *padanye*, *ztupaj*, *vremenorech*, *delnikorech*, *veznik*.

²⁵ O opisu navedena Mikloušićeva djela usp. Jembrih (2004.).

matičke uporabe u kajkavskom književnom jeziku. Istovjetni nazivi koji se pojavljuju u samo jednom izvoru, npr. *črknja piknja, fela vremenoreči, ime skupno, ime brojno, ležeća reč, (ne)osobna vremenoreč, postavna vremenoreč, rečislaganje, započetno zaima* potvrđuju načelo mogućega izravnoga Rožičeva preuzimanja od Rožičevih prethodnika.

Valja naglasiti da se neki od navedenih Rožičevih gramatičkih naziva svojstvenih hrvatskom kajkavskom književnom jeziku pojavljuju i u gramatičkim i pravopisnim izvorima štokavskoga književnoga jezika prije pojave Rožičevih gramatičkih spisa, i to oblikom jednaki ili kao leksičke inačice. Npr. u *Novoj ričoslovinci iliričkoj* (1816.) Šime Starčevića oblikom su jednaki nazivi *samoglasnik, skupglasnik, slovka, ime, zaima, veznik, ime samostavno/pridavno, padanje, broj, stupaj, način, nesvršeni način*, a leksičke su inačice *prigibanje, ishađanje, priričak, pridstavak, međumetak, jednobroj, večbroj, vrimenorič, sadašnje vrime, vezajući način*. No, naše se istraživanje u ovom radu ponajprije temelji na usporedbama s izvorima svojstvenim hrvatskom kajkavskom književnom jeziku, a navedena usporedba pokazuje da hrvatsko povijesno gramatičko nazivlje valja proučavati u domeni svih triju književnih jezika te da postoji zajednički kontinuitet nastanka i razvoja gramatičke terminologije, ovisan i o razvoju metodologije gramatičkoga opisa hrvatskoga ili kojeg drugog stranog jezika, u ovom slučaju npr. latinskoga.

4. Zaključak

Analizom hrvatskoga kajkavskoga gramatičkoga nazivlja u Rožičevim gramatičkim opisima latinskoga jezika potvrđuje se da se u korpus kajkavskih gramatika mora uvrstiti i Rožičeva preradba Grigelyeve gramatike latinskoga jezika jer je pisana hrvatskim kajkavskim književnim jezikom i kao takva je vrijedan doprinos kako kontinuitetu hrvatskoga kajkavskoga gramatičkoga nazivlja tako i povijesti hrvatske gramatičke tradicije.

Razvidno je da se istovjetni gramatički nazivi pojavljuju prije, a i poslije nastanka Rožičeve gramatike što znači da je Rožić svjesno preuzimao već dotad ustaljene nazive, ali i to da te iste nazive upotrebljavaju i gramatičari koji svoja djela pišu poslije Rožičeve latinske gramatike, pogotovo Đurkovečki i Kristijanović. U domeni kajkavske gramatičke i pravopisne terminologije, u rasponu od gotovo dva stoljeća, potvrđuje se da je kajkavski književni jezik imao izgrađen gramatički sustav naziva koji kao takav bitno pridonosi polivalentnosti kajkavskoga književnog jezika.

Popis kajkavskih izvora

- B* — Belostenec, Ivan. *Gazophylacium seu latino-illyricorum onomatum aera-rium*, Zagreb, 1740.; pretisak Liber i Mladost, Zagreb, 1972.; Stari grad, Zagreb, 1998.
- Durk* — Đurkovečki, Josip. *Kroatisch-slawische Sprachlehre*, Pešta, 1826.
- Gaj* — Gaj, Ljudevit. *Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisanja*, Budim, 1830.; pretisak Međunarodni slavistički centar SR Hrvatske, Sveučilišna naklada Liber, NSB, Zagreb, 1983.
- J* — Jambrešić, Andrija; Sušnik, Franjo. *Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica et hungarica locuples*, Zagreb, 1742.; pretisak Zavod za hrvatski jezik Hrvatskoga filološkog instituta, Zagreb, 1992.
- Krist* — Kristijanović, Ignac. *Grammatik der kroatischen Mundart*, Zagreb, 1837.
- Mikl* — Mikloušić, Tomaš. *Syllabus vocabulorum Grammaticae Emmanuelis Alvaresi in croaticum linguam conversorum*, Zagreb, 1796./1817.
- Navuk* — N. N. *Kratki navuk za pravopisanje horvatsko za potrebnost narodnih škol*, Ofen (Budim), 1779.; pretisak Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2003.
- Nem gram* — Rajsp, Antun. *Nemška gramatika*, Wien, 1772.
- Nem jez* — N. N. *Anleitung zur deutschen Sprache*, Budim, 1780./1816.
- Napuč* — N. N. *Napučenje za horvatski prav čteti i pisati*, Budim, 1808./1830.; pretisak Hrvatska udruga »Muži zagorskog srca«, Kajkaviana, Zabok, Donja Stubica, 2004.
- Plantić* — Plantić, Nikola. *Kratko vpeljavanje k dijačkom govorenju* (II. dio, 1774. rukopis; Hrvatski državni arhiv Zagreb).

Literatura

- Dukat, Vladoje. 1908. Hrvatske preradbe Grigelyevih *Institutiones Grammaticae*, Rad JAZU 172, Zagreb, 1–100.
- Gortan, Veljko, Oton Gorski, Pavao Pauš. ⁹1990. *Latinska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Grigely, Jozsef. 1820–1824. *Institutiones grammaticae in usum scholarum regni Hungariae et adnexarum provinciarum*. (I. dio, Budim, 1820.; II. dio, Budim, 1824.; III. dio, Budim [bez podataka]; IV. dio, Budim, 1824.).
- Jembrih, Alojz. 2000. Plantićeva latinsko-hrvatska gramatika (II. dio, 1774.), *Radovi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža*, 9, Zagreb, 23–52.
- Jembrih, Alojz. 2004. Latinsko-hrvatski priručnik Tomaša Mikloušića u zagrebačkoj arhigimnaziji 18. i 19. stoljeća, *Riječ*, god. 10, sv. 2, Rijeka, 49–59.

- Kukuljević Sakcinski, Ivan. 1860. *Bibliografija hrvatska* (uredio Ivan Kukuljević Sakcinski), Brzotiskom Dragutina Albrechta, Zagreb.
- Lewis, Kristian, Barbara Štebih, Nada Vajs. 2006. Gramatičko nazivlje u hrvatskome kajkavskome književnom jeziku, *Filologija* 46–47, HAZU, Zagreb, 183–201.
- Pranjeković, Ivo. 1982. Klasifikacija riječi na vrste i razine gramatičke analize, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 17, Zagreb, 23–30.
- Pranjeković, Ivo. 2000. *Hrvatski jezik i franjevci Bosne Srebrene*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Pranjeković, Ivo, Josip Silić. 2006. *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Ptičar, Adela, Nada Vajs. 2006. Jezikoslovno nazivlje u prvim dvama hrvatskim pravopisima iz 1779. godine, *Filologija* 46–47, HAZU, Zagreb, 239–252.
- Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*, sv. 1–10, Zagreb, 1984–2005.
- Rožić, Antun. 1822. *Vocabularium iliti rechnik najpotrebneshe rechi vu treh jernih (!) zadersavajuchi. Od Antona Rosich popiszan. Vu Varasdinu. Z-Szlovami Ivana Sangilla, kr. Stamp.*
- Rožić, Antun. *Vocabularium iliti Rechnik najpotrebneshe rechi vu chetiri Jezikih zadersavajuchi. Od Antonius Rosich. Drugoch nalosen i povekshan. Vu Varasdinu pritzk. vu slov. Jos. plemenit. Platzer.*
- Rožić, Antun. 1836. *Kratko naputjenje vu kruto hasznoviteh, i zevszema potrebnih temelyih diachkoga jezika, oszebujno za one pochetnike, koji raztolnachenye navuchitelov vu pameti lehko zadersati, z-szlabem pako szvojem pismmom raztolnachujchega doztigavati nemoreju, zkupszloseno vu materinzkom jeziku. Po Antonu Rosichu, vu Varasdinu. Diachkeh shkol navuchitelu. Vu Budimu, pritzkano z' vugerzke mudro vuchene zkupchine peshtanzke szlovih.*
- Rožić, Antun. 1839. *Pervi temelyi diachkoga jezika za pochetnike vu domorodnom jeziku van dani po Antonu Rosich. Cheterti krat naloseni. Vu Varasdinu pritzkan vu szlovotizki Josefa pl. Platzer.*
- Starčević, Šime. 2002. *Nova ricsoslovica iliricska: vojnickoj mladosti krajicsnoj poklonjena trudom i nastojanjem Shime Starcsevicha xupnika od Novoga u Lici* (faks. pretisak izd. iz 1812.), Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Biblioteka Pretisci, knj. 2), Zagreb.
- Šafarik, P. J. 1865. *Šafařík's Geschichte der südslawischen Literatur aus dessen handschriftlichen Nachlasse herausgegeben von Josef Jireček, II. Illiririsches und kroatisches schriftthum*, Prag.
- Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925-1925*. Zagreb, 1990. (pretisak izdanja iz 1925. god.).

Croatian Kajkavian grammatical terminology in the Latin grammar of Antun Rožić

Summary

Antun Rožić was the author of a Latin grammar published in two books. The first book, *Pervi temelji diachkoga jezika za pochetnike vu domorodnom jeziku*, Varaždin, 1821, introduces the morphology of the Latin language, and the second, *Kratko naputjenje vu kruto hasznoviteh, i zevsema potrebnih temeljih diachkoga jezika*, Buda, 1820, provides syntactic observations on the use of cases, active and passive, conjunctions and pronouns, gerund and supine. These descriptions of the grammatical foundations of the Latin language are especially interesting for us because they are written in the Croatian Kajkavian literary language. This grammar is actually a Croatian adaptation of the Latin grammar of Jozsef Grigely *Institutiones Grammaticae in usum scholarum grammaticarum regni Hungariae et adnexarum provinciarum*, published in several editions (first in 1809) and made in accordance with principles of the grammar of Emmanuel Alvares. Rožić's interpretation of the Latin grammar in his mother tongue in place of Grigely's is completely consistent with Theresian-Josephinian education reform that began in the second half of the 18th century in the Hapsburg Monarchy.

After an analysis of the structure of the contents of Rožić's grammar and a review of the way particular grammatical categories were described and defined, this paper provides an exhaustive analysis of the Croatian Kajkavian grammatical terminology, which is invaluable because Rožić showed a distinctive sensitivity to Croatian equivalents of Latin expressions. A comparison of terminology in his grammar with the already extant terminology from other grammatical and orthographic handbooks in Kajkavian shows a high level of standardization of Croatian Kajkavian grammatical terminology in use, and the language the grammar was written in verifies the standardization of the Croatian Kajkavian literary language.

Ključne riječi: hrvatski kajkavski književni jezik, gramatičko nazivlje, gramatika latinskoga jezika Antuna Rožića

Key words: Croatian Kajkavian literary language, grammatical terminology, Latin grammar by Antun Rožić